

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра _____

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Перший проректор

“ _____ ” _____ 20__ р.

Робоча програма навчальної дисципліни

“Геоморфологія з основами четвертинної геології”

(назва навчальної дисципліни)

спеціальність (напрямок) Науки про Землю (103)
Природничі науки (10)

спеціалізація _____
факультет геології, географії, рекреації і туризму

2017 / 2018 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою факультету (інституту, центру)

“ _____ ” _____ 20__ року, протокол №__

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: (вказати авторів, їхні наукові ступені, вчені звання та посади)

Поліщук Людмила Борисівна, к.геогр.н., доцент, доцент кафедри фізичної географії та картографії

Тхоржевський Едуард Станіславович, канд.геол.-мінерал. наук, доцент, доцент кафедри геології

Програму схвалено на засіданні кафедри фізичної географії та картографії
кафедри геології

Протокол від “ _____ ” _____ 20__ року №__

Завідувач кафедри фізичної географії та картографії

Голіков А.П.

Завідувач кафедри геології

Матвеев А.В.

(підпис)

Програму погоджено методичною комісією

назва факультету, для здобувачів вищої освіти якого викладається навчальна дисципліна

Протокол від “ _____ ” _____ 20__ року №__

Голова методичної комісії _____ Жемеров О.О

(підпис)

(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни “Геоморфологія з основами четвертинної геології” складена відповідно до освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми підготовки

_____ бакалавр _____
(назва рівня вищої освіти, освітньо-кваліфікаційного рівня)

спеціальності (напрямку) Науки про Землю (103)
Природничі науки (10)

спеціалізації

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни: дати студентам необхідні знання про рельєф, відклади, що його складають, процеси, що його зумовлюють та історію розвитку рельєфу Землі.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни: дати уяву про будову, генезис, розвиток та динаміку рельєфу земної поверхні; розкрити особливості формування рельєфу в залежності від рельєфоутворюючих агентів.

1.3. Кількість кредитів - 4

1.4. Загальна кількість годин - 120

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна / за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
2-й	2,3-й
Семестр	
3-й	6,7-й
Лекції	
32 год.	8 год.
Практичні, семінарські заняття	
год.	год.
Лабораторні заняття	
32 год.	6 год.
Самостійна робота	
56 год.	106 год.
Індивідуальні завдання	
год.	

1.6. Заплановані результати навчання. Згідно з вимогами освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми студенти повинні досягти таких результатів навчання: використовувати спеціальну термінологію, розрізняти чинники і закономірності формування та розповсюдження різних форм рельєфу; розрізняти рельєфоутворюючі процеси, відповідні їм форми рельєфу та генетичні типи відкладів, розуміти і вільно

володіти методикою складання геолого-геоморфологічних профілів, скласти геоморфологічну характеристику територій, відновлювати історію розвитку рельєфу досліджуваної території, розуміти значення геоморфологічних досліджень у вирішенні практичних завдань при пошукових роботах та видобутку корисних копалин, інженерно-будівельних роботах та в сільському господарстві.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Геологія четвертинних відкладів

Тема 1. Загальні відомості про четвертинну геологію. Особливості четвертинного періоду та генетичні типи відкладів. Наукове та практичне значення четвертинної геології. Історія вивчення четвертинних відкладів.

Тема 2. Методи вивчення четвертинних відкладів. Біостратиграфічні методи. Археологічний метод. Палеомагнітний метод. Фізико-хімічні методи. Визначення абсолютного віку четвертинних відкладів. Палеопедологічний метод. Наноциклічний метод. Неотектоніка та коливання рівня Світового океану. Геофізичні методи. Літологічні методи. Мінералого-хімічні методи. Карти четвертинних відкладів. Стратиграфічна схема четвертинних відкладів. Генетичні типи четвертинних відкладів.

Розділ 2. Геоморфологія

Тема 1. Загальні питання геоморфології. Понятійна база геоморфології. Агенти рельєфотворення. Генезис рельєфу та генетичні типи відкладів. Морфологія та вік рельєфу. Денудаційний і акумулятивний рельєф. Рельєф ендегенного та екзогенного походження. Антропогенний рельєф. Космогенний рельєф. Астролеми, імпакти. Рельєф гірських та рівнинних країн. Поширення гір та рівнин на поверхні Землі. Генетичні типи гір. Генетичні типи рівнин. Пенеплен. Педіпен. Поняття про висхідний та нисхідний (спадний) типи розвитку рельєфу.

Тема 2. Ендегенні та екзогенні процеси і їх роль у формуванні рельєфу.

Рельєф ендегенного походження. Будова земної кори та планетарні форми рельєфу. Тектонічні рухи і рельєф. Неотектонічні рухи. Зв'язок рельєфу із структурами земної кори. Магматизм, інтрузивний магматизм і вулканізм. Типи вулканів. Землетруси, їх рельєфоутворююче значення і розповсюдження. Рельєф материків. Рівнини і гори платформ суші. Рельєф рухомих поясів материків. Рельєф підводних окраїн материків. Рельєф шельфу, материкового схилу, материкового підніжжя. Бордерленд. Мікроконтиненти. Окраїнні морські угловини, острівні дуги, глибоководні жолоби. Рельєф ложа океану і серединно-океанічних хребтів. Чинники екзогенного рельєфоутворення. Вивітрювання. Гравітаційний рельєф. Делювіальний рельєф. Флювіальний рельєф. Яри, балки. Будова річкових долин. Карст Суфозія. Кріогенний рельєф. Гляціальний рельєф. Льодовики материкові та гірські. Давні материкові зледеніння. Еоловий рельєф. Рельєф озер та боліт. Біогенний рельєф. Рельєф узбережжя, дна морів та океанів.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
л		п	лаб.	інд.	с. р.	л		п	лаб.	інд.	с. р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Геологія четвертинних відкладів												
Разом за розділом 1	60	16		16		28	60	2		2		56
Розділ 2. Геоморфологія												
Разом за розділом 2	60	16		16		28	60	6		4		50
Усього годин	120	32		32		56	120	8		6		106

**4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять
РОЗДІЛ: ГЕОМОРФОЛОГІЯ**

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	ЛАБОРАТОРНА РОБОТА № 1. МЕТОДИ МОРФОМЕТРИЧНОГО АНАЛІЗУ РЕЛЬЄФУ(5б) 8год	
	1. 1.Ознайомитись із значенням та методами морфометричного аналізу рельєфу. 2год.	2
	1.2.Ознайомитись з методикою визначення вертикального розчленування рельєфу. 1год.	1
	1.3.Визначити ступінь вертикального розчленування рельєфу певної території. 1 год.	1
	1.4.Побудувати карту вертикального розчленування рельєфу та умовні позначення до неї. 4год.	4
2	ЛАБОРАТОРНА РОБОТА № 2 ПОБУДОВА ГІПСОМЕТРИЧНОГО ПРОФІЛЮ ЧЕРЕЗ ДОЛИНУ РІЧКИ(5б) 4год	1
	2.1. Ознайомитись із значенням та методами побудови гіпсометричного профілю. 1год.	1
	2.2. Ознайомитись з методикою аналізу гіпсометричного профілю. 1год.	
	2.3. Побудова гіпсометричного профілю певної території за топографічною картою. визначити особливості його характеристик. 2год.	2
3	ЛАБОРАТОРНА РОБОТА № 3 ПОБУДОВА ГЕОЛОГО-ГЕОМОРФОЛОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ ЧЕРЕЗ ДОЛИНУ РІЧКИ (10б) 12год.	
	1. Ознайомитись із методикою побудови геолого-геоморфологічного профілю за топографічною картою 4год.	4
	2. Аналіз особливостей розвитку рельєфу за даними геолого-геоморфологічного профілю. 2 год.	2
	3. Побудова геолого-геоморфологічного профілю певної території за топографічною картою та матеріалами буріння. 4год.	4
	4. Оформлення геолого-геоморфологічного профілю та умовні позначення до нього Історія розвитку рельєфу за матеріалами геолого-геоморфологічного профілю. 2год	2
4	ЛАБОРАТОРНА РОБОТА № 4 ПОБУДОВА ГЕОМОРФОЛОГІЧНОЇ КАРТИ (10б) 8год.	
	1. Ознайомитись із методикою побудови геоморфологічної карти. 2год.	2
	2. Побудова геоморфологічної карти певної території на основі топографічної карти та матеріалів геолого-геоморфологічного профілю. 4год.	4
	3.Оформлення геоморфологічної карти та умовних позначень до неї. 2год.	2
	Разом	32

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
-------	--------------------------------	-----------------

1	Регіональна стратиграфічна схема четвертинної системи України	6
2	Основні риси гірського та рівнинного рельєфу	6
3	Магматизм, інтрузивний магматизм і вулканізм	6
4	Тектонічні рухи і рельєф	8
5	Зв'язок рельєфу із структурами земної кори	6
6	Рельєф озер, боліт,	4
7	Рельєф убережжя, дна океанів та морів	8
8	Антропогенний рельєф та відклади	4
	Разом	56

6. Індивідуальні завдання

7. Методи контролю здійснюються шляхом перевірки виконаних лабораторних завдань, а також перевірка самостійної роботи студентів за допомогою поточної контрольної роботи.

8. Схема нарахування балів

Приклад для підсумкового семестрового контролю при проведенні семестрового екзамену або залікової роботи

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання					Екзамен (залікова робота)	Сума		
Розділ 1		Розділ 2		Контрольна робота, передбачена навчальним планом			Індивідуальне завдання	Разом
T1	T2	T3	T4					
15		15		30		60	40	100

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

9. Рекомендована література

Основна література

1. Живаго Н.В., Пиотровский В.В. Геоморфология с основами геологии.- М.: Недра, 1971. - 288с.
2. Кизевальтер Д.С. и др. Геоморфология и четвертичная геология. Геоморфология и генетические типы отложений.- М.: Недра, 1981.-275с.
3. Леонтьев О.К., Рычагов Г.И. Общая геоморфология.- М.: Высш.шк., 1979. - 287с.

4. Леонтьев О.К., Рычагов Г.И. Общая геоморфология.- М.: Высш.шк.,1988.-319с.
5. Лютцау С.В., Болысов С.И. Общая геоморфология (методические указания).- М.: Изд-во Моск, ун-та, 1982. - 71с.
6. Палиенко Э.Т. Поисковая и инженерная геоморфология. - К.: Вища шк., Головное изд во, 1976. - 200с.
7. Панов Д.Г.Общая геоморфология.- М.: Высш.шк, 1966. - 427с.
8. Пиотровский В. В. Геоморфология с основами геологии. - М.: Недра, 1977, - 224с.
9. Подобедов Н.О. Общая физическая география и геоморфология. - М.:Недра, 1974. - 312с.
10. Щукин И.С. Общая геоморфология: В 3 т. - М.: Изд-во Моск. ун-та; Т.1, 1960. - 615с.; Т.2, 1984. - 564с.; Т.3, 1974. - 382с.
11. Якушова А.Ф. Геология с элементами геоморфологии.- М.: Изд-во Моск. ун-та, 1983.
12. Ананьев Г.С., Леонтьев О.К. Геоморфология материков и океанов.- М.: Изд-во Моск. ун-та, 1987. - 275с.
13. Апродов В.А. Вулканы. - М.: Мысль,1983. - 367с.
14. Аристархова Л.Б. Процессы аридного рельефообразования. - М.: Изд-во Моск.ун-та, 1971. - 176с.
15. Гвоздецкий Н.А. Карст. - М.: Мысль, 1981. - 214с.
16. Гвоздецкий Н.А., Голубчиков Ю.Н. Горы. - М.: Мысль, 1987. - 399с.
17. Кравчук Я.С. Геоморфологічне картографування. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2006. – 176с.
18. Райс Р.Дж. Основы геоморфологии. - М.: Прогресс, 1980. - 574с.
19. Рослий И.М. Палеогеография антропогена. - К.: Вища школа, 1982.- 172с.
20. Рухин Л.Б. Основы общей палеогеографии. - Л.: Гостоптехиздат, 1962. – 628с.
21. Свинко Й.М., Сивий М.Я. Геологія: Підручник, - К.: Либідь, 2003.-480с.
22. Стецюк В.В., Ковальчук І.П. Основы геоморфології: Навч. посіб.- К.: Вища школа, 2005. – 495с.
23. Чемяков Ю.Ф, Ганешин Г.О.,Соловьев Б.В. и др. Методическое руководство по геоморфологическим исследованиям. - Л.: Недра, 1972. – 380с.

Допоміжна література

- Поліщук Л.Б. Геоморфологія: методичні вказівки для вивчення курсу / Л.Б.Поліщук. – Харків: ХНУ, 2010. – 14 с.
- Поліщук Л.Б. Геоморфологія: методическіе указанія по изученію курсу [для иностранных студентов геолого-географического факультета] / Л.Б.Поліщук. – Харків: ХНУ, 2010. – 12 с.
- Поліщук Л.Б. Геоморфологія та палеогеографія: Методичні вказівки для лабораторних робіт / Людмила Борисівна Поліщук. - Харків: ХНУ, 2012. – 10 с.
- Поліщук Л.Б. Геоморфологія та палеогеографія: методичні вказівки для самостійної роботи з курсу / Людмила Борисівна Поліщук. - Харків: ХНУ, 2012. – 24 с.
- Поліщук Л.Б., Старіков М.Д. Палеогеографічні реконструкції розвитку природи минулих геологічних часів: Навчально-методичний посібник для студентів-географів вищих навч. закладів. – Харків: ХНУ ім. В.Н.Каразіна, 2014. – 18 с.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Фонди Центральної наукової бібліотеки ХНУ імені В.Н. Каразіна.
2. Ресурси Інтернету.
3. Наочні матеріали: зразки, таблиці, карти, знімки для ілюстративного та демонстраційного використання під час занять.

